

Åtgärder för förebyggande av marginaliseringen av unga

Ett av de tvärssektoriella utvärderingsobjekten år 2000 var "Åtgärder för förebyggande av marginaliseringen av unga". I detta sammandrag analyseras åtgärderna från ett sådant perspektiv som har med länsstyrelsens kompetens att göra, dvs. på vilket sätt vi genom vårt arbete och vår verksamhet deltar i det marginaliseringsförebyggande arbetet.

Kommunernas intentioner att med hjälp av olika förvaltningar ta hand om det förebyggande arbetet gällande de ungas marginalisering är mycket olika. Största delen av "det ojämlika" handhavandet av frågorna beror på det hur kommunerna prioriterat tillgängligheten till basservicen inom de olika förvaltningarna. De unga mår bättre i de kommuner där man gjort satsningar på marginaliseringsförebyggande åtgärder och där man arbetar tvärssektoriellt i samverkan. För att ytterligare förbättra resultaten bör man fästa uppmärksamhet vid följande helheter som bör vara objekt för tvärssektoriella åtgärder.

Kompetensen inom skolsamhället skall höjas så att där finns bättre möjligheter att stödja varje elevs positiva utveckling i hans eller hennes olika levnadsskeden, att man slagkraftigt kan ingripa i eventuella problem och skrida till omedelbara åtgärder. En förutsättning för detta är mindre undervisningsgrupper eller andra flexibla pedagogiska lösningar, tillräcklig stöd- och specialundervisning samt tätare nätverk inom elevvården.

Läraryrket behöver större satsningar på kooperativa undervisningsmetoder och utveckling av förmågan till växelverkan. Många lärare upplever att de inte har goda färdigheter för att kunna möta barn, unga och deras föräldrar i svåra problemsituationer.

Elevernas möjligheter att delta i bedömningen och utvärderingen av handlingsprocesserna i skolan (i enlighet med vad som avses i lagen) samt i främjandet av det psykiska och fysiska välbefinnandet i skolmiljön bör ökas på alla skolnivåer.

Skolhälsovårdens resurser bör fås till minst samma nivå som före depressionen så att skolhälsovårdarna har tid för individuella diskussioner och också tillgången på skolläkartjänster skall tryggas för alla i egen skola.

Elevvårdsgruppernas verksamhet bör bli officiell på alla skolstadier och deras arbete utvecklas i förebyggande riktning och i samhörighetsanda. Samarbetet mellan de olika förvaltningarna skall i väsentlig grad intensifieras (undervisnings-, biblioteks-, ungdoms-, idrotts-, social-, hälsovårds- och polisväsendet jämte tekniska sektorn). Skolan kunde ha allt ett intimare samarbete med församlingarna samt föreningar och andra organisationer då målet är att leda ungdomarnas fritid in på sundare banor.

Flera skolkuratorer och psykologer behövs. Elevernas ökade psykiska och sociala problem förutsätter att det i skolan finns sakkunnig personal som kan stöda elever, lärare och föräldrar.

Individuell studiehandledning behövs allt mer. Det behövs också ett system för allt bättre uppföljning av hur eleverna som slutat sin skolgång har fått studieplats för

fortsatta studier eller arbete. Därigenom kan sådana elever som eventuellt blivit att sitta emellan snabbt fås till efterhandledning.

Invandrarnas och romernas utbildning i syfte att förebygga marginalisering bör prioriteras allt mera systematiskt och så att dessa gruppers egna representanter aktivt deltar i planeringen av åtgärderna.

Kommunernas barn- och ungdomspolitiska program skall göras upp i samarbete med de olika förvaltningarna genom att betona tryggheten av barns och ungas uppväxtmiljö i det förebyggande arbetet. Detta arbete syftar till att man genom olika kommunala serviceformer satsar på barnfamiljernas välfärd och trivsamma, impulsgivande och trygga boendemiljöer. Välfärdsprogrammen skall utarbetas utifrån välfärdsutredningar där man analyserar de riskfaktorer som hotar barns och ungas uppväxt och utveckling. För att förebygga riskfaktorer kan man inleda lämpliga projekt som kan genomföras med hjälp av extern finansiering.

Flera kommuner skall i samverkan genomföra utvecklingsprogrammen i vilka också små kommuner med mindre resurser har möjlighet att delta. Ansvaret för koordineringen och organiseringen av projekten kunde ligga t.ex. på det kommande kompetenscentret för socialbranschen.

Social och hälsovårdens uppgift vad gäller det primära förebyggandet (mödra- och barnrådgivning, dagvård osv.) är att fästa uppmärksamhet vid att man **stöder föräldrarna i deras föräldraroll, att man stöder växelverkan i ett tidigt skede och att man identifierar riskfaktorer som förutspår problem**, att ta allt detta upp och ingripa i tid. Av denna orsak skall också social- och hälsovårdstjänsterna svara mot de lokala behov som barnfamiljerna har.

På det lokala planet skall man intensifiera samarbetet mellan de olika aktörerna och **bygga upp fungerande vårdkedjor**, vilket är viktigt med tanke på ingripandet i barns och ungas problem i ett tidigt skede genom att använda nya arbetsmetoder, t.ex. föräldraroller, närstående rådgivning och stödande av en tidig växelverkan.

För att myndighetssamverkan skall vara effektiv är det av primär betydelse att parterna uppgör **en gemensam handlingsmönster**. Processen beskrivs, ansvaret fördelas och var och en part förbinder sig till det gemensamma målet. Det kan handla t.ex. om 1) kommunens narkotikastrategi som förutom den förebyggande verksamheten innehåller också en vårdhänvisningskedja samt 2) anvisningar om handlingsätt för mobbningsfall vilket också gör tröskeln för ingripande lägre då man vet vad man borde göra för att få problemet löst.

Verkstäderna skall utvecklas till mera omfattande aktivitetscentraler som beaktar utbildningen, arbetsträningen o.d. livskompetensfaktorer på ett övergripande sätt och med bättre resurser.

Eftermiddagsverksamheten för skolelever skall systematiseras så att barnen efter skoldagen har möjlighet till hobbyverksamhet och att kvällarna kan fredas för lugnt familjeliv och samvaro.

Samarbetet med skolan bör utvecklas i öppen anda utan revirtänkande så att förvaltningarna stöder varandra. Vid sidan av det didaktiska kunnandet behöver skolor och läroanstalter sakkunskap för att möta den unga. Det skall finnas utrymme även för annan sorts uppfostrings- och stödpersonal än lärare. Lärarutbildningen och fortbildningen skall motsvara de krav som de ungas liv och deras mötande ställer på en tidsenlig utbildning.

Det förebyggande ungdomsarbetet behöver betydligt större resurser. För tillfället används mest pengar för att "rädda" dem som redan blivit utslagna. Mest akut är behovet då det gäller unga i åldern 11 - 16 år. De behöver stödas i förmågan att klara olika livssituationer för att de inte "faller emellan". För tillfället är det 90 % av arbetsinsatsen som används till arbetet med "problemunga" som utgör 10 %.

Det tvärsektoriella arbetet har många olika möjligheter och det leder också tankarna till det arbete som man **gör tillsammans för de unga**. Det är ju frågan om desamma barn och desamma unga personer som bara nu och då "anlitar" olika förvaltningars tjänster. Varför alltså inte öka samarbetet för människans bästa!

Arbetsgruppen bakom texten:

Inspektören för bildningsväsendet Päivi Pienmäki-Jylhä, bildningsavdelningen, Jyväskylä

Länssocialinspektör Aino Arponen, social- och hälsoavdelningen, Jyväskylä

Inspektören för bildningsväsendet Carola Bryggman, bildningsavdelningen, Åbo

Inspektören för bildningsväsendet Kirsti Eneberg, bildningsavdelningen, Vasa

Planerare Toivo Mäenpää, polisavdelningen, Åbo